ХРИСТИЯНСЬКІ ЧОЛОВІЧІ ІМЕНА У ТВІРНИХ ОСНОВАХ ПОЛЬСЬКИХ ПРІЗВИЩ ДРОГОБИЧАН КІНЦЯ XVIII – ПОЧ. XIX СТ.

Марта Абузарова

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Польські прізвища стали предметом досліджень багатьох мовознавців: В. Ташицького (Taszycki 1965; Taszycki 1973), Я. С. Бистроня (Bystroń 1938; Bystroń 1993), М. Карася (Karaś 1956), К. Римута (Rymut 1991; Rymut 1999, 2001), Е. Жетельської-Фелешко (Rzetelska-Feleszko 2005), А. Цєслікової (Cieślikowa 1990; Cieślikowa 2002), тощо. Однак антропонімія поляків на, так званих „південно-східних кресах", – колишніх польських теренах, що тепер входять до складу Української держави, вивчена надто загально і головним чином представлена монографією Е. Вольніч-Павловської та В. Шульовської Польська антропонімія на південно-східних кресах (Wolnicz-Pawłowska 1998). Дослідження має широкий і вартісний антропонімний багаж, але, як зазначають самі автори, не вичерпує проблематики, пов'язаної з дослідженням польської антропонімії на „кресах". Поляки, котрі заселяли колишні східні терени Польщі і до сьогодні населяють (хоч і в меншій кількості) теперішні західні землі України, проживали разом з українцями, євреями і представниками інших національностей, у зв'язку з чим зазнавали змін та впливів, передусім руських. Їхні прізвища також мають специфічні риси, тому дослідження над антропонімією цих територій заслуговує на особливу увагу.

Одним із найбільших, так званих „кресових", міст є Дрогобич – полінаціональне, а відтак і полілінгвальне місто України, що розташоване на перехресті культур і церковних обрядів. Дрогобич в різні періоди належав спочатку до Галицько-Волинського князівства, згодом до литовсько-польської держави, австрійських і австро-угорських цісарів, пізніше місто ввійшло до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік, а від 1991 р. – незалежної Української держави. Всі культурні й історичні зміни в житті Дрогобиччини відбиті в лексиці його мешканців, а тому й антропонімній системі, яка на прикордонних територіях, як ми вже зазначали, має специфічні риси.

Серед польських прізвищ дрогобичан кінця XVIII – поч. XIX ст. особливу увагу привертає значна кількість прізвищ, утворених на базі чоловічих християнських

імен. Наявність таких прізвищ як у польській, так і українській антропонімній системі пояснюється екстралінгвальними чинниками. Із прийняттям християнства латинські імена, відповідно до західного обряду, та грецькі, згідно зі східним обрядом[1], а також староєврейські, активно проникають у всі слов›янські культури й швидко адаптуються у слов'янських мовах. Процесові поширення християнських імен, безперечно, сприяла церква та церковні канони: „ще рішенням Першого Нікейського Собору (325 р.) канонічно було визнано, що християнам під час хрещення даються лише імена християнських святих", – зазначає історик Я. Грицак (Грицак www). На території сучасної України слов'янські імена широко вживались до XIV ст., тобто до церковних обмежень, згідно з якими дитину слід було іменувати лише християнськими іменами (Никонов 1984: 22). У зв'язку з цим слов'янські імена витісняються і втрачають свою популярність, а християнські домінують[2]. Згодом християнські імена масово еволюціонують у прізвища.

Які імена прийнято вважати християнськими? М. Малець, укладач Словника особових назв християнського походження, у вступі зазначає, що до християнських зараховуємо: біблійні імена (Старого і Нового Заповіту); імена святих і мучеників; імена, пов'язані з біблійними подіями, християнськими знаками, символами, поняттями; імена, що походять від біблійних географічних назв; імена, що утворилися від молитовних формул; а також в окрему групу мовознавець виділяє біблійні імена з негативним значенням (Malec 1995: V–VI). Крім християнських імен, основою для творення прізвищ часто ставали терміни-апелятиви, семантично пов'язані з християнською культурою, проте їх не включатимемо до нашого аналізу.

У статті ми спробуємо представити і проаналізувати відіменні польські прізвища християнського походження жителів м. Дрогобича кінця XVIII – поч. XIX ст., з'ясувати етимологію й особливості адаптації їхніх твірних основ, визначити продуктивність дериваційних морфем. Джерелом проаналізованих 7750 польських прізвищ, зібраних шляхом вибирання і розшифровування, послужили рукописні метричні книги дрогобицького римо-католицького костелу св. Варфоломія кінця XVIII – поч. XIX ст. із записами про чини хрещення, вінчання та похорону, які збереглися у фондах Центрального Державного Історичного Архіву України у Львові (ЦДІАЛ України) та Головного Архіву Давніх Актів (AGAD) у Варшаві.

Для полегшення роботи над етимологією, у додатку подаємо словник усіх польських прізвищ дрогобичан визначеного періоду, утворених найімовірніше на базі чоловічих християнських імен. Загалом у словнику фігурує 88 християнських імен, які могли стати основою для 247 прізвищ. Не можемо з упевненістю

[1] В даному випадку під терміном „східний" маємо на увазі православний або/і греко-католицький.

[2] В даний час християнські імена майже витіснили автентичні слов'янські (хоча останніми роками можна спостерігати тенденцію, зокрема української інтелігенції, до повернення надання слов'янських імен).

твердити, що всі подані прізвища утворилися від християнських імен, адже деякі прізвища мають кілька версій походження, напр., прізвища Chomicki (Chomicka)[3] могли утворитися від: 1) укр. імені Хома (пор. пол. Tomasz); 2) апелятива chomik "хом'як". Особливо важко визначити етимологію деяких прізвищ із суфіксом –ski. Більшість із них прийнято вважати утвореннями від назв населених пунктів, як-от: Woyciechowski (Woyćiechowski, Woyciechowska) – вихідці із сіл під назвою Wojciechowice, Wojciechów, що, своєю чергою, отримали назву від християнського ім. Wojciech. В деяких випадках важко однозначно визначити етимологію прізвищ. Наприклад, прізвище Maciejowski (Macieiowski Macieoski) може походити від назв населених пунктів Maciejów або Maciejewice, але також могло утворитись безпосередньо від християнського чоловічого імені Maciej. Таких прикладів є небагато, але вони заслуговують на особливу увагу під час аналізу.

Слід зауважити, що в метричних книгах наявні не лише польські (Łukasiewicz, Szczepanowicz та ін.) чи сполонізовані (Nazarewicz, Jurkiewicz тощо) відіменні прізвища. Фіксуємо також, для прикладу, власне українські, (тобто ті, у яких і твірна основа, і формант вказують на українське походження) – Demko, Feduszko, Hryczyszyn, Hawryszko, Iwancio, Jarema, Juryszyn, Pańko тощо, проте їх вважаємо іноземними в стосунку до польських, тому не включатимемо ані у словник, ані в даний аналіз.

Походження християнських імен. Використовуючи укладений словник (див. додаток), доцільно визначити походження християнських імен, що лягли в основу польських прізвищ дрогобичан.

Отож, більшість імен-етимонів походить із грецької мови. Основна частина грецьких імен проникла у польську мову (рідше руську) за посередництвом латинської. Посередництво латинської мови було зумовлене історичними подіями. Першим кроком до латинізації польських земель стало прийняття християнства з Риму польським князем Мешком I. Італійські місіонери закріплювали латинську мову на рівні офіційної серед вищих класів суспільства і поширювали її серед простого люду, водночас виховуючи байдужість, а то й зневагу до рідної польської мови. Як зазначає К. Мехежинський, рідну мову в Польщі сприймали зі зневагою аж до кінця XV ст. (Mecherzyński 1833: 27). Вплив латинської мови був настільки сильним, що навіть власні назви людей змінювали свій вигляд на латинський (Mecherzyński 1833: 33).

З наших джерел подаємо приклади імен грецького походження (деякі з них могли адаптуватися в польській та українській культурі й мові за допомогою латини): Andrzej, Sebastian, Dionizy/Денис, Teodor/Федір, Filip, Teofil/Теофіл, Filemon/Филимон, Grzegorz/Григорій, Jacek, Jerzy/Юрій, Krzysztof, Mikołaj/Миколай, Pankracy/Панкрат, Piotr/Петро, Aleksander, Szczepan/Стефан.

Чимало імен, що лягли в основу польських прізвищ, прийшло з грецької мови безпосередньо (рідше через латинську) в церковнослов'янську і їхня поширеність на українсько-польському прикордонні пов'язана з впливом руської мови: Artem/

[3] Всі прикладові прізвища почерпнуті із римо-католицьких метричних книг м. Дрогобича 1784–1816 рр.

Артем, Atanazy/Атанас, Bazyli/Василь, Charyton/Харитон, Karp/Карп(о), Kosma/Косма, Mękarz/Макарій, Melenty(j)/Мелентій, Mitrofan/Митрофан, Pantaleon/Пантелеймон, Tymoteusz/Тимофій, Sozon/Созон, Sopron/Софроній(Супрун), Prokop/Прокіп. Як відомо, прийняття християнства Київською Руссю відбувалося іншим шляхом, ніж прийняття християнства Польською державою. Християнство, що прийшло з Риму принесло на охрещені землі частину латинської культури, латинську літургійну мову, своїх святих і блаженних, і відповідно передусім латинські або латинізовані християнські імена. Християнство східного візантійського обряду поширювало на охрещених руських землях свої візантійські (грецькі) традиції та з допомогою святих братів-місіонерів Кирила і Мефодія витворило слов'янський варіант візантійського обряду, що запозичив, головним чином, грецькі християнські імена. З часом ці імена залишились функціонувати у всіх східнослов'янських мовах. Значна кількість християнських імен східного обряду в основах польських прізвищ дрогобичан підтверджує взаємодію релігійних обрядів (східного й західного), культур (польської й руської) та мов (польської та руської) на прикордонних українсько-польських теренах.

Виділяємо ще одну групу імен біблійного походження, що також найімовірніше прийшла в польську або руську культури з грецької (частина з них через латинську), але оригінальним джерелом цих імен постає давньоєврейська мова (сюди зараховуємо кілька прикладів з інших семітських мов – арамейської й акадійської): Adam, Ananiasz/Ананій, Beniamin, Daniel/Данило, Dawid, Gabriel/Гаврило, Eliasz/Ілля, Joachim, Jan/Іван, Jeremiasz/Єремія, Jakub, Maciej/Матвій, Melchior, Michał, Nazar/Назар[4], Saba/Сава, Sisa/Сисой, Szymon/Семен, Tomasz/Хома, Tobiasz, Zachariasz/Захар.

Велика частина імен-етимонів польських прізвищ дрогобичан походить з латинської мови, що, як ми вже згадували, вмотивовано історичними подіями: Adrian, Benedykt, Błażej, Ignacy[5], Dominik, Fabian, Franciszek, Just, Klemens, Konstanty, Krystyn[6], Kryspin, Lebbert, Łukasz, Marcin/Мартин, Maksym/Максим, Paweł, Pielgrzym, Pilat, Roman/Роман, Urban, Wawrzyniec, Wit. Не слід забувати, що деякі імена з латинської та грецької мов могли запозичуватися на польський ґрунт за посередництвом чеської (напр., Wawrzyniec) та німецької (напр., Kasper) мов.

Крім цього, нотуємо кілька християнських імен німецького походження (Fryderyk, Karol, Zygmunt), одне кельтського (Brykcjusz), перського (Kasper) і коптського (Pachucy – через грецьку).

Останньою важливою групою християнських імен, що стали етимонами польських прізвищ, крім грецьких і латинських, є генетично слов'янські імена: Jarosław/Ярослав, Kazimierz, Stanisław, Więcesław, Wojciech і, можливо, Hleb/Гліб. Вони

[4] Існують різні думки щодо походження імені Nazar: деякі мовознавці виводять його з грецької мови, інші з давньоєврейської (див. дет. прізвище *Nazarewicz*).

[5] Етимологія імені Ignacy до сьогодні не з'ясована, тому його латинський родовід – це лише припущення.

[6] Коріння імені Krystyn можуть сягати грецької мови.

становлять невелику групу, адже після прийняття християнства слов'янські імена витіснилися грецькими, латинськими і ін., що прийшли разом із християнством. Більшість слов'янських імен збереглася донині лише завдяки їхнім носіям, що стали святими, блаженними, мучениками Христової церкви. Як зазначає М. Малець, ці імена ввійшли до складу християнських у Середньовіччі, замінивши своє початкове слов'янське значення новим, пов'язаним з його носієм-покровителем (Malec 1995: VI).

Для визначення походження християнських імен, що стали твірними основами польських прізвищ дрогобичан, ми використовували, між іншими, словник християнських особових назв М. Малець. Слід звернути увагу, що словник не містить таких слов›янських імен, як Jarosław/Ярослав і Kazimierz, хоча вони, безперечно, належать до групи християнських. Ім'я Jarosław/Ярослав стало християнським через свого носія-покровителя князя Ярослава Мудрого, котрого Українська православна церква визнала святим лише в 2008 р. (Діяння www). Ця дата пояснює відсутність імені у словнику М. Малець, який побачив світ набагато раніше, ніж відбулася канонізація руського князя. Натомість залишається відкритим питання про відсутність у згаданому словнику імені Kazimierz, адже канонізація Казимира Ягеллончика відбулася кілька століть раніше. Очевидно, через помилку ім'я Kazimierz не потрапило до згаданого словника[7]. Щодо імен Stanisław, Więcesław, Wojciech сумнівів не виникає. Існує кілька версій походження імені Gleb/Гліб, що вживалося східними слов'янами і зараховується до християнських після канонізації руського князя Гліба Володимировича. Загальнопошироеною є скандинавська версія походження імені від давньоскандинавського Gudleifr, яку відстоює більшість мовознавців (К. Римут (Rymut 1999: 237), Т. Скуліна, М. Васмер (Malec 1995: 47). С. Роспонд, для прикладу, виступає зі слов'янською етимологією ім. Gleb/Гліб (Роспонд 1965: 14). Не зважаючи на походження імені, в основу польського прізвища воно могло лягти лише за посередництвом церковнослов'янської мови або однієї зі східнослов'янських.

Крім імен, що під впливом Східної церкви потрапили в польське середовище, увагу привертають фонетичні варіанти, що утворилися під впливом української мови, наприклад: Fedak, Fedorowicz ← укр. Федір (пор. пол. Teodor); Hawryśkiewicz ← укр. Гаврило (пол. Gabriel); Jurkiewicz ← укр. Юрій, Юра (пол. Jerzy) та ін. Польських прізвищ, що утворилися від українських форм християнських імен є чимало, тому їм буде присвячене окреме дослідження.

Отже, походження імен, що стали етимонами польських прізвищ дрогобичан на межі XVIII–XIX ст. можна визначити так:

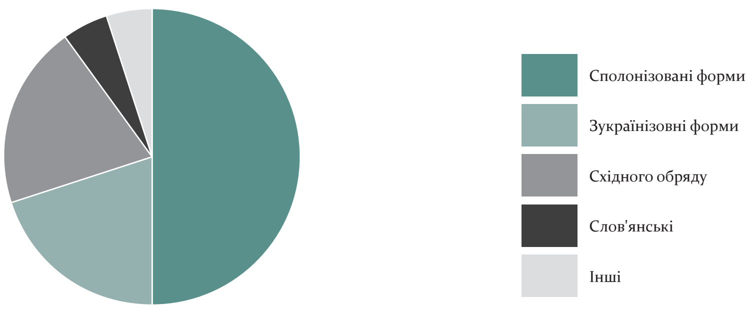
- більшість (приблизно 50 %) – це сполонізовані форми латинських, грецьких, давньоєврейських та ін. християнських імен (Szczepan, Paweł, Bartłomiej і ін.);
- понад 20 % – здебільшого зукраїнізовані, (в деяких випадках важко визначити чи імена зазнали тільки українського чи білоруського) грецькі, латинські, давньоєврейські та ін. християнські імена (укр. Гаврило, укр. Хома, укр. Юрій).

---

[7] Відсутність імені в словнику вважаємо помилкою, адже в іншому джерелі (Malec 1994: 65-71) авторка згадує про канонізованого святого Казимира Ягеллончика і зараховує ім'я Казимир до християнських імен польського походження.

- близько 20 % – це християнські імена, запозичені з церковнослов'янської мови, що в церковнослов'янську потрапили з грецької мови разом з візантійським обрядом і вживалися здебільшого східними християнами (Харитон, Назар, Митрофан тошо).
- орієнтовно 5 % припадає на автохтонні слов'янські імена, що разом зі своїм носіями були канонізовані церквою (чотири західнослов›янські – Kazimierz, Stanisław, Więcesław, Wojciech і два східнослов'янські – Jarosław/Ярослав та найвірогідніше Gleb/Гліб).
- менше ніж 5 % припадає на три німецькі, одне кельтське, перське й коптське імена.

Християнські чоловічі імена, що стали основами польських прізвищ дрогобичан кінця XVIII – поч. XIX ст.

Ю. Редько, досліджуючи українські прізвища, утворені на базі імен, знаходить „28 польських імен, тобто приблизно 11 % загальної кількості імен, від яких утворювалися українські прізвища" (Редько 1968: 21–22). Зважаючи на підрахунки, варто погодитися з думкою Ю. Редька: „Якщо взяти до уваги тісні зв'язки українського населення з польським на всій Правобережній Україні протягом кількох сотень років, то відсоток відіменних прізвищ польського походження досить незначний. Він показує, що польське населення серед українського мало асимілюватися, перебуваючи на правах панівної нації" (Редько 1968: 22). Здійснений нами аналіз дозволяє дійти подібного висновку. Близько 20 % усіх імен, що лягли в основу польських прізвищ дрогобичан, припадає на імена, поширені здебільшого серед християн східного обряду, тобто серед православних та греко-католиків, і майже не використовувались католиками. Ще 20 % імен – це українські форми. Отже, загалом близько 40 % польських прізвищ, утворених від чоловічих імен, – це прізвища із руськими іменами або руськими варіантами імен в основі. Чималий коефіцієнт руських імен-етимонів свідчить про значні впливи русинів не тільки на розвиток окремого діалекту польської мови, а й на традицію вибору хресних імен. Мабуть, процес полонізації руських родів не відбувався в одному напрямку, польські родини, своєю чергою, також асимілювалися з українцями.

Частотність прізвищ, утворених від християнських імен.

На підставі зібраного матеріалу не важко визначити частотність вживання прізвищ дрогобичан – це лише питання підрахунку. Проте постає інша проблема. Під час розшифровування прізвищ із метричних книг ми не вдаємось у родовід (адже генеалогічні розвідки не є предметом нашого мовознавчого дослідження) і не визначаємо, чи дане прізвище належить одній і тій самій особі чи різним. А це, безперечно, впливає на кількість і поширеність прізвищ. Припустімо, якщо подружжя Maciejowskich протягом 20 років народило й охрестило 10 дітей (у метричних книгах священнослужитель кожного разу робить відповідні записи), то частотність прізвища Maciejowski/-a збільшується на 20 позицій. У зв›язку з цим, частотність прізвищ, подана нижче, буде лише приблизним відображенням реальної картини.

Найпоширеніше польське прізвище, утворене від християнського імені – Szczepanowicz (з варіантами Szcepanowicz, Sczepanowiczowa і похідними жіночими утвореннями), в основі якого лежить християнське ім'я Szczepan. Прізвища з ім. Szczepan у своєму складі зафіксовані в наших матеріалах 137 разів. На двох наступних позиціях за чисельністю знаходяться прізвища, що мають кілька версій походження. Прізвище Korpak і пох., що фігурує в наших матеріалах 94 рази, могло утворитись як від християнського імені Karp/Карпо, так і від апелятивів: пол. karp “короп”, пол. karpać “ремонтувати”, пол. karpa “пень” або укр. діал. корпати – „порпати, бабрати” (Чучка 2005: 288). В даний час важко однозначно виявити етимон, але кількість записів даного прізвища, безперечно, ставить його в групу найпопулярніших. Подібним, так званим „проблемним”, з погляду походження є прізвище Wójtowicz (разом з його варіантами і похідними). Найбільш вірогідним вважаємо відапелятивне походження прізвища (від апелятива wójt “війт”). Проте у словнику К. Римута зафіксована також версія про відіменне походження прізвищ з основою на Wójt- (Rymut 2001: 695-696). Якщо вважати, що прізвище Wójtowicz і под., були утворені від слов'янського християнського імені Wojciech, то це гніздо прізвищ займатиме третю позицію за кількістю записів серед прізвищ даної групи. Четвертим за чисельністю записів є прізвище Urbanowicz і похідні жіночі форми, утворені від християнського ім. лат. походження Urban. Таких антропонімних одиниць нараховуємо 74. Ще одним розповсюдженим польським прізвищем дрогобичан кінця XVIII – поч. XIX ст. виступає Kasprowicz і под. (Kasprowiczowa, Kasprowiczowna, Kasprzycki, Kasperski), що походять від імені-етимона Kasper і фіксуються 60 разів. Далі в списку найпоширеніших прізвищ, утворених від чоловічих християнських імен знаходяться такі прізвища: Więckowicz і його варіанти (Więczkowicz, Wacławski та пох.) ← ім. Więcesław (новіша форма Wacław) – 47 прізвищ; Kosmalewicz і пох. ← ім. Kosma – 34 записи; Pańkiewicz і под. ← ім. Pantaleon/Пантелеймон – 30.

Подаємо ще кілька популярних прізвищ, зафіксованих в метричних книгах менше, ніж 30 разів: Szandrowski (має кілька версій походження) ← ім. Aleksander – 27 записів; Szymański і под. ← ім. Szymon – 23; Jurkiewicz і под. – Jerzy/Юрій – 21; Supronowicz і под. ← ім. Sopron/Супрун – 20; Franuszkiewicz і под. ← ім. Franciszek – 19; Hawryśkiewicz і под. ← ім. Gabriel/Гаврило – 12.

У списку популярних прізвищ знову на увагу заслуговують прізвища, утворені від християнських імен, поширених здебільшого серед християн східного обряду, а також від таких, що зазнали руського впливу: Supronowicz, Pańkiewicz, Hawryśkiewicz, можливо, Korpak і Kosmalewicz. Висока частотність цих прізвищ свідчить не про вкраплення руської культури, а про сильний її вплив на формування побуту і традицій поляків, котрі заселяли терени українсько-польського прикордоння.

Адаптація християнських імен на слов'янському ґрунті.

Фонетичну і словотвірну адаптацію християнських імен на польськомовному ґрунті описала мовознавець М. Малець у монографії Християнські імена *в с*ередньовічній Польщі (Malec 1994a), де додатково звертала увагу на церковнослов'янські, східнослов'янські, чеські, німецькі впливи у процесі адаптації. Монографія стане основною теоретичною базою при аналізі адаптації імен, що лягли в основу польських прізвищ дрогобичан межі XVIII–XIX ст. Крім цього, використовуватимемо ґрунтовні дослідження українського мовознавця Ю. Шевельова, що стосуються розвитку фонологічної системи української мови з елементами порівняння фонологічних систем інших слов'янських мов, зокрема польської (Шевельов 2002).

Спробуємо представити найвиразніші фонетичні зміни, які вдалося зауважити під час адаптації чужомовних християнських імен до польської або української мов (тут подаємо також трансформації в межах однієї мови в процесі творення прізвищ на базі імен) на прикладі прізвищ:

- епентеза протетичного j перед a, e, що розвивалася ще в праслов'янську добу: Jędryczka Jędryczkowa Jędrzyczkowa ← варіант Jędrzej ← ім. Andrzej (укр. Андрій).
- h замість g, притаманне українській мові: Hauryszkiewicz Hauryśkiewicz Hawryskiewicz Hawryśkiewicz Hawryśkiewiczowna ← укр. ім. Hawryło/Гаврило (пор. пол. Gabriel) ← гр. і лат. Gabriel; можливо, також прізвище Chnatz (ch замість h міг з'явитися внаслідок полонізації) ← укр. ім. Hnat/Гнат (пор. пол. Ignacy) ← лат. Ignatius.
- перехід іншомовного b на українськомовному ґрунті у w: Hawryskiewicz ← ім. Гаврило ← гр. і лат. Gabriel ← староєвр. Gabriel, Sawka ← ім. Сава ← гр. і лат. Sabas ← арам. Saba; польська мова зберегла у своїх формах імен іноземне b.
- випадання початкового приголосного h, властиве українським варіантам: Auryszkiewicz ← укр. варіант Аврило ← укр. ім. Hawrylo/Гаврило; Лebczyński ← схслов. варіант Leb (Леб) ← схслов. Hleb/Глѣб; Ryńkowa ← укр. скор. ім. Гринько/Hryńko ← укр. ім. Григорій.
- палаталізація початкових губних: Bieniaszewski ← ім. Beniamin або ім. Benedykt.
- ще в давньопольський період st трансформується у szcz за посередництвом чеської мови: Szczepanowicz і под. ← пол. ім. Szczepan – гр. Stefanos.
- спрощення груп приголосних fn у ch: Pachuciak ← ім. Pachucy ← гр. Pafnoutios.
- перехід dz у z: Sozańska ← ім. Sozan ← гр. форма Sodzon.
- перехід r у rz, що відбувалося під час адаптації до норм польської фонетичної системи: Jędrzyczkowa ← ім. Andrzej ← гр. Andros.

- гр. і лат. s передавалося у польське sz: Szymankowa ← пол. Szymon ← лат. Simeon, Simon ← гр. Simeon.
- буквосполучення en замість an у польській мові: Endryczka Jędryczka Jędryczkowa Jędrzyczkowa ← ім. Andrzej (укр. Андрій) ← гр. Andros.
- заміна початкового n- у m-: прізвище Myk може походити від укр. ім. Mykoła/Микола ← łac. Nikolaus, gr. Nikolaos.
- субституція невластивого слов'янським мовам губно-зубного звука f подібними звуками ch, p: Pachuciak ← пол. Pachucy ← лат. Paphnutius ← гр. Pafnoutios,; Supronowicz, Suprowicz, Soprowicz, Suprunowicz, Szuprowicz та похідні ← укр. Suprun/Супрун ← ц.-сл. Софониа, Софрониа ← гр. Sophronios; Szczepanowicz і похідні та подібні варіанти ← пол. Szczepan (стара форма) ← лат. Stephanus ← гр. Stephanos, але Stefikowiczowa ← пол. Stefan (новіший варіант) ← лат. Stephanus ← гр. Stephanos; Chomicki (Chomicka) ← укр. Choma/Хома ← ц.-сл. Фома ← лат. Thomas; гр. Thomas.
- епентеза n перед групою приголосних dr: Andrianczyk ← укр. Андріан, Адріан ← лат. (H)adrianus.
- перехід l у w: Wawrzykiewicz, Wawrzyniec ← ім. Wawrzyniec ← лат. Laurentius.
- перехід e в y: Wawrzyniec ← ім. Wawrzyniec ← лат. Laurentius;
- перехід a в o: Michołowski ← схслов. варіант Михол ← схслов. Михаил.
- перехід o в u, що характерне для української мови: Supronowicz, Suprowicz, Suprunowicz, Szuprowicz і похідні ← укр. Супрун ← ц.-сл. Sofronij ← гр. Sopchrónios;
- грецьке au ← пол. і укр. aw за посередництвом церковнослов'янської мови: Pawlikiewicz, Pawełczukowa та под. ← пол. Paweł, укр. Павло ← лат. Paulinus.
- сполуки двох голосних у християнських іменах, що прийшли в українську мову через грецьку замінено одним голосним (ця риса в більшій мірі характерна українським формам імен) (Шевельов 2002: 157): Fedorowicz і пох. ← укр. ім. Fedir/Федір ← гр. Theodoros (пор. пол. ім. Teodor); Hawryskiewicz ← укр. ім. Hawryło/Гаврило ← гр. Gabriel (пор. пол. ім. Gabriel), Daniłowicz ← укр. ім. Danyło/Данило ← гр. Daniel (пор. пол. ім. Daniel), Deńkowska ← укр. ім. Denys/Денис ← гр. Dionysios (пор. пол. ім. Dionizy).
- пол. je, ja ← чужомовне io, ie, ia: Jachniewicz – пол. Jan ← гр. Ioannes; пол. Jakub ← гр. Iakob; пол. Joachim ← гр. Ioakim.
- перехід je в ja, що відбувався під час адаптації деяких імен з грецької мови на український мовний ґрунт: Jaremowicz ← укр. ім. Ярема ← ц.-сл. Иеремия ← гр. Ieremias. Такий перехід вважається ненормативним, адже на місці грецького e очікувалось українське o (пор. Олена, Охрім, але Ярема, Ярина) (Шевельов 2002: 223-227).

Щодо морфологічних змін і адаптацій, то найвиразнішими вважаємо відкидання грецьких і латинських закінчень під час адаптації імен на слов'янський ґрунт (також під час творення прізвищ від адаптованих імен): Martinkiewicz ← пол. ім. Marcin, укр. ім. Мартин ← лат. Martinus ← гр. Martinos; Nazarewicz ← ім. Nazar ← лат.

Nazarius ← гр. Nazarios і багато інших. Чужомовні закінчення нерідко замінювались слов'янськими: ім. Franciszek ← лат. Franciscus та ін.

Численні фонетичні зміни, які відбувалися при творенні польських прізвищ під впливом української та білоруської мов, такі як збереження повноголосся, r замість диграфа rz і т.д. – це широке й важливе питання, яке стане предметом аналізу окремого дослідження.

Як бачимо, у процесі фонетичної адаптації чужомовних християнських імен ті артикуляційні особливості, які не були притаманні слов'янським мовам, замінювалися рідними або відкидалися.

Продуктивність суфіксів.

Польські прізвища, утворені від імен християнського походження, характеризуються широким розмаїттям дериваційних суфіксів. Таке розмаїття у польських прізвищах Н. Вирста, посилаючись на твердження С. Роспонда, пояснює тим, що "ім'я, особливо християнське, не було таким виразним прізвищевим знаком і тому вимагало словотвірної деривації, яку в польській мові найчастіше здійснювали суфікси -ек, -ік, -ак, та понад 100 інших суфіксів" (Вирста 2010: 400-408).

Найпродуктивнішим формантом прізвищ, утворених від християнських імен, виступає патронімічний суфікс –owicz/-ewicz: Fabianowicz, Klementowicz, Łukasiewicz, Romankiewicz, Stachniewicz, Szczepanowicz, Waselkiewicz і багато інших. Він вказував на родинні стосунки, і приєднувався, як правило, до найменування сина, утвореного від особової назви батька. Така популярність суфікса –owicz/-ewicz в даній групі закономірна, адже відіменні прізвища здебільшого творилися від імені батька. Формант –owicz/-ewicz початково існував як ідентифікаційний елемент української шляхти. На польських землях його відповідником був суфікс –owic/-ewic, що згодом під українським та білоруським впливом набув вигляду -owicz/-ewicz. В наших джерельних матеріалах з генетично польськими суфіксами збереглося кілька прізвищ. Тому на підставі даного суфікса не вдасться визначити польську чи українську приналежність прізвища. Ідентифікатором може бути тільки твірна основа. Прізвища із суфіксом -owicz/-ewicz становлятьють близько 50% усіх прізвищ, утворених від чоловічих християнських імен.

Поширеними в даній групі є також прізвища з антропонімними формантами -ski/-cki (напр., Chomicki, Grechowiecki, Bieniaszewski, Dziamski, Wacławski та ін.), –ak (Fedak, Korpak, Martynak), рідше –ów (Filipow, Ilkow). Сюди можемо зараховувати також формант –ka, за допомогою якого творяться антропоніми Hryszka, Sawka, Siska. В останніх прикладах імена-етимони їхніх основ належать до східнослов'янських, проте суфікс активніше використовувався під час формування польських прізвищ, тому припускаємо, що антропооснови піддались полонізації. В антропонімах з формантом -ski, як ми вже згадували, важко однозначно визначити генезу твірної основи. Зазвичай ці прізвища вказують на вихідця певної місцевості, але трапляються й такі, що утворились безпосередньо від особової назви або апелятива. Прізвища із зазначеними польськими суфіксами (-ski, -ak, -ka та ін.) становлять близько 35 %[8]. Ще 5 % припадає на суфікси сумнівного походження: -ało[9], -isz, -us.

Суфікси польських прізвищ, утворених від чоловічих християнських імен

Висновки.

Отже, християнські чоловічі імена, що лягли в основу польських прізвищ дрогобичан прийшли в польську мову здебільшого з грецької й латинської мов. Імена давньоєврейського, арамейського, акадійського, шумерського, перського, кельтського і нсвіть німецького походження також спершу проникали в латинську або грецьку мови, а згодом запозичувались слов'янськими. Генетично слов'янські імена становлять невелику групу, адже лише ті, носії яких були канонізовані церквою, отримали шанс увійти в гроно християнських.

Особливими рисами відіменної антропонімії польсько-українського прикордоння є:

– значний відсоток імен (понад 20% – Атанас, Артем, Василь, Гаврило, Карп(о), Мелентій, Митрофан, Назар, Пантелеймон, Прокіп, Супрун, Харитон та ін.), що функціонували переважно серед християн східного обряду і в основу польських прізвищ лягли за посередництвом церковнослов'янської або руської мов.

– порівняно велика кількість українських форм імен-етимонів у польських прізвищах (близько 20% – Гриць і Гринь (пор. укр. Григорій і пол. Grzegorz), Юра (пор. укр. Юрій і пол. Jerzy), Матвій (пор. укр. Матвій і пол. Maciej), Микола (укр. Микола і пол. Mikołaj) тощо.

Прізвища, що походять від імен християнського походження становлять для мовознавців цінний матеріал з погляду граматичних, дериваційних і фонетичних явищ, пов'язаних з адаптацією іноземних імен до норм польської мови. Щоб розпізнати християнське ім'я в основі багатьох прізвищ потрібно мати не тільки філологічний багаж знань, а й бути обізнаним в історії, культурі, побуті даного регіону.

[8] Жіночі прізвища в даній групі прізвищ, утворених від християнських чоловічих імен не беремо до уваги у відсотковому підрахунку, адже творилися вони за допомогою суфіксів -owa, -ownа, рідше –ska, як і більшість жіночих антропонімів того періоду.

[9] Існує кілька теорій походження суфіксів -ało, -ajło: а) польсько-литовського, білоруського і литовського прикордоння; б) українську; в) руську; г) польську. (Gala 1993: 77-85).

ДОДАТОК

Для визначення етимології прізвищевих основ та християнських імен-етимонів використовуємо такі словники (посилання на які не подаватимемо):

1. Словник особових назв християнського походження М. Малець (Malec 1995).
2. Історично-етимологічний словник К. Римута "Прізвища поляків" (Rymut 1999, 2001).
3. Словник "Власні імена людей" Л. Скрипник і Н. Дзятківської (Скрипник 1996).
4. Список православних імен у церковнослов'янському й польському вигляді (Cherkiewicz 2001).

Прізвища і їх варіанти, що мають однакові основи подаються групами. Після прізвищ вказуємо ім'я, від якого вони були утворені. Першим завжди подаємо ім'я, від якого утворились дані прізвища (якщо це східнослов'янський варіант імені, – подаємо його в кириличному вигляді з польською транслітерацією). Якщо існує кілька версій походження прізвища, то на початку подаємо нотатку "можливо", якщо немає певності в етимології прізвища вказуємо "найімовірніше". Трапляються випадки прізвищ, основа яких може походити від кількох імен. В таких випадках подаємо можливі варіанти і позначаємо їх номером. У більшості випадків християнські імена запозичувалися в польську культуру за посередництвом латинської мови, тому подаємо латинські відповідники, рідше грецькі, староєврейські та ін. Якщо ж ім'я прийшло в польську або українську мови через церковнослов'янську, то подається й церковнослов'янський відповідник імені.

Словник прізвищ, утворених на базі чоловічих християнських імен

ADA – можливо, від біблійного ім. Adam (імовірно із шумерської мови ada-mu "мій батько"); гр. Adam, лат. Adam. У Польщі фіксується з XII ст.

ANAS, ANASOWNA – від: 1) ім. Ананій/Ananij (рідко пол. Ananiasz), що із давньоєвр. означає "Ягве милосердний" гр. Ananias, лат. Ananias, ц.-сл. Ананиа, укр. Ананій, Анань. Ім'я, поширене серед християн східного обряду. Фіксується переважно на східних кресах від XVI ст.; 2) ім. Атанас/Atanas (рідко пол. Atanazy), що з гр. озн. "безсмертний", гр. Athanasios, ц.-сл. Афанасий, укр. Атанасій, Атанас.

ANDRIANCZYK – ім. Adrian, з лат. від етноніма Hadrianus "той, що походить з населеного пункту Hadria, розташованого біля Адріатичного моря"; лат. (H) adrianus, гр. Adrianos. У Польщі фіксується з XIII ст.

ANDRICZKA, ANDRYCZKA, ANDRYCZKOWNA, ENDRYCZKA, JĘDRYCZKA, JĘDRYCZKOWA, JĘDRZYCZKOWA, ANDRUS – від ім. Andrzej (варіант Andrej, укр. Андрій), що пох. з гр. Andreas від andros "чоловік, людина"; лат. Andreas, ц.-сл. Андрей, укр. Андрій. У Польщі фіксується з XII ст.

ARTYMOWICZ – ім. Артем/Artem з гр. artemes "здоровий, неушкоджений", лат. Artemius, ц.-сл. Артемий, укр. Артем. Ім'я поширене серед християн східного обряду.

BARTOSZ, BARTOSKOW – від ім. Bartłomiej (скор. Bartosz), з арам. "син Толмая"; гр. Bartholomaios, лат. Bartholomaeus. У Польщі фіксується з XII ст.

BASIEWICZ, можливо SOBONIEWICZ – від ім. Sebastian (Soboniewicz від варіанту Sobestian) – це один із варіантів походження прізвища (може походити також від ап. бас "низький голос" та ін.) Ім'я походить з гр. Sebastianos "шановний, дистойний"; лат. Sebastianus. У Польщі фіксується з XII ст.

BIENIASZEWSKI – походить від: 1) ім. Beniamin, що із давньоєвр. озн. "син правої руки"; гр. Beniamin; лат. Beniamin. У Польщі фіксується з XIII ст. 2) ім. Benedykt, з лат. Benedictus "благословенний": bene "добре" і dico "говорю", гр. Benediktos. У Польщі фіксується з XII ст.

BŁASZKIEWICZ – від ім. Błażej, можливо з лат. blaesus "шепелявий"; лат. Blaesius, гр. Blasios. У Польщі фіксується з XII ст.

BRYK – можливо, від імені кельтського походження Brykcjusz: кельтське brigh "сила", лат. Brictius, Britius. У Польщі фіксується з XII ст.

CHAREWICZ – від ім. Харитон/Charyton або ім. Захар/Zachar (пол. Zacharz або Zachariasz): 1) ім. Харитон, запозичене з гр. Chariton від charis "краса, слава", скорочена форма від складеного ім. Chariteles; лат. Chariton, ц.-сл. Харитон, укр. Харитон. Особливо поширене серед християн східного обряду; 2) ім. Захар (див. нище).

CHNATZ – від ім. Ігнат (народна форма Гнат/Hnat) (пол. Ignacy), від лат. Ignatius, що, ймовірно, пох. від ignis "вогонь"; гр. Ignatios, ц.-сл. Игнатий, укр. Ігнатій, Ігнат, народна форма Гнат.

CHOMICKI, CHOMICKA – найімовірніше від ім. Хома/Choma (пол. Tomasz), що з арам. озн. "близнюк"; гр. Thomas; лат. Thomas, ц.-сл. Фома, укр. Хома, Тома.

DANIEŁOWICZ, DANIŁOWICZ – від укр. форми Данило і пол. Daniel, що із давньоєвр. озн. "Бог є суддею"; гр. Daniel; лат. Daniel; ц.-сл. Даниил, Данил. У Польщі фіксується з XIII ст.

DASZKIEWICZ, DASZKIEWICZOWA, DASZKIWICZOWNA DASZKOWA – кілька імен, від яких могли творитись прізвища: 1) від ім. Daniel (див. вище); 2) від ім. Dawid, що від давньоєвр. озн. "любий, з›єднаний"; гр. David; лат. David. У Польщі фіксується з XIII ст. 3) від слов'янського імені Dalebor, яке не належить до християнських.

DEŃKOWSKA – ім. Денис/Denys, гр. Dionysios "присвячений богу Діонісу", лат. Dionysius, ц.-сл. Дионисий, укр. Денис. У Польщі – рідкісне ім'я, відоме здебільшого в формі Dziwisz. Українська форма Денис фіксується ще з Галицько-Волинської доби.

DYMIŃSKA – ім. Dominik, що пох. від лат. ос. назви Dominicus, Domnicus ("той, що належить Богові") або з кельтської Dommus, Donnus. У Польщі фіксується з XIII ст.

FABIANOWICZOWA – ім. Fabian з лат. Fabianus, що походить від назви римського роду Fabius; чес. Fabian, Pabian.

FEDOROWICZ, FEDOROWICZOWA, FEDOROWICZOWNA, FEDAK – ім. Федір (староукр. форма Федор) (пол.Teodor), з гр. Theodoros: theos "Бог", doron "дар", лат. Theodorus, ц.-сл. Феодор, староукр. Федор, укр. Федір. У Польщі фіксується з XIII ст.

FILIPOW – ім. Filip, з гр. Filippos: гр. filos "любий, дорогий; друг" і гр. ippos "кінь"; лат. Philippus. У Польщі фіксується з XII ст.

FILL – 1) ім. Teofil, від гр. Theofilos: teos “Бог” і filos “друг”; лат. Theophilus, ц.-сл. Теофил; 2) ім. Filip (див. вище); 3) ім. Filemon з гр. Filemon, від гр. “кохати”; лат. Philimonus; східнослов. Филимон.

FRANK, FRANUSZKIEWICZ, FRANUSZKIEWICZOWA, FRANUSZKIEWICZOWNA – ім. Franciszek, що пох. з лат. Franciscus від нім. етнічної назви Frank; первинне значення “той, що походить з племені Франків”. У Польщі фіксується з XIII ст.

FRIDRICH – нім. ім. Friedrich (пол. Fryderyk), зі старовисоконімецького Frithuric, Friderich, Frederick і т.д., від fridu “мир”. У Польщі ім’я фіксується з XIII ст.

GRECH, GRECHOWIECKI – можливо, від ім. Grzegorz, що походить з гр. Gregorios, що озн. “уважний, не сплячий”; лат. Gregorios. У Польщі фіксується з XII ст.

HRYCAKOWA, HRYCKOW, HRYSZKA, RYŃKOWA, можливо також GRYNIEWICZ – від укр. ім. Григорій/Hryhorij (пор. пол. Grzegorz) та його скорочених форм Гринь/Hryń і Гриць/Hryć.

HAURYSZKIEWICZ, HAURYŚKIEWICZ, HAWRYSKIEWICZ, HAWRYŚKIEWICZ, HAWRYŚKIEWICZOWNA, AURYSZKIEWICZ – ім. Гаврило/Hawryło (пол. Gabriel), зі давньоєвр. Gabriel: gaber “чоловік, воїн” і el “Бог”; гр. Gabriel, лат. Gabriel ц.-сл. Гавриил, Гаврил, укр. Гаврило.

ILKOW – можливо, від ім. Ілля, пестливе Iлько/Ilko (рідко пол. Eliasz), зі давньоєвр. elijjah(u) “Ягве є моїм Богом”; гр. Elias, лат. Elias, ц-сл. Илия, Илля, укр. Ілля.

IWANICKI, IWANICKA, JANISZ, JANISCH – ім. Іван/Iwan (пол. Jan) зі давньоєвр. j(h) ochanan “Ягве є ласкавий”; гр. Ioannes, лат. Ioannes, Iohannes, ц.-сл. Иоан, Иоанн, укр. Іван. У Польщі форма Iwan фіксується з раннього Середньовіччя, згодом залишається тільки на території “східних кресів”; варіант Jan фіксується з XIII ст.

JACHNIEWICZ – походить від імен на Ja-: 1) ім. Jan (див. вище); ім. Jakub (див. нижче), ім. Joachim (варіант Jachym), що зі давньоєвр. озн. “Бог зміцнить”, гр. Ioakim, лат. Ioachim, ц.-сл. Иоаким; 4) ім. Jarosław складене з jary “міцний” і sław “слава” – слов’янське ім’я, що стало християнським через канонізованого церквою святого князя Ярослава Мудрого.

JACYCKI, JACYCKA, JACYCKOWA – можливо, na Jacz-, Jak-: 1) ім. Jakub (див нище); 2) ім. Jaczemir – старопольське нехристиянське ім›я; 3) ім. Jacek від гр. Hyakinthos, що озн. «володар», лат. Hyacynthus.

JAKOB – ім. Jakub зі давньоєвр. Jaaqob, що озн. “той, кого береже Бог”, гр. Iakob або Iakobos, лат. Iacobus. У Польщі фіксується з XII ст.

JAREMOWICZ – скор. укр. ім. Ярема/Jarema, що утворилась від ім. Єремія (пол. Jeremiasz), зі давньоєвр. озн. “Ягве є піднесений” або “той, кого Ягве підніс”, гр. Ieremias, лат. Jeremias; ц.-сл. Иеремия, укр. Єремія (скорочена форма Ярема).

JURKIEWICZ, JURKIEWICZOWA, JURKIEWICZOWNA – ім. Юрій/Jurij (пол. Jerzy, старопол. варіанти Jura, Jurg), гр. Georgios “землероб”; лат. Georgius, ц.-сл. Георгий, пол. Jerzy (Jura, Jurg); укр. Юрій (Юра, Юрко).

JUST – ім. Just від лат. особової назви Iustus, що озн. “справедливий”, гр. Iostos.

KACH – ім. на Ka-: 1) ім. Kazimierz (див. нище); 2) ім. Kasper (див. нище);

KASPERSKI, KASPROWICZ, KASPROWICZOWA, KASPROWICZOWNA, KASPRZYCKI – ім. Kasper, перського походження від kansbar “охорона скарбниці”, гр. Gaspares;

лат. Gasparus, нім. Kaspar, Kasper. У Польщі фіксується з XIV ст.

KAZIMIERZOWICZOWNA – ім. Kazimierz: kazi – "нищити", mir – "спокій" – слов'янське ім'я, що належить до групи християнських імен, адже має свого святого покровителя.

KLEMENT, KLEMENTOWICZ, KLEMENSIEWICZ, KLEMECKI, CLEMENS – ім. Klemens (варіант Klement) пох. від лат. ос. назви Clemens, що озн. "спокійний, тихий"; гр. Klementos, Klemes. У Польщі фіксується від початку XIII ст.

KONSTOWICZ, KONSTOWICZOWA, можливо також KUNSZTOWICZ – ім. Konstanty від лат. ос. назви Constantinus: constans "постійний, стійкий". У Польщі фіксується із Середньовіччя.

KORLEWICZ – ім. Karol найімовірніше пох. зі старовисоконімецького karl "чоловік, людина, любий", златинізоване Carolus, Carulus, Carlus. У Польщі фіксується з XIII ст.

KORPAK, KORPAKIEWICZ, KORPAKIEWICZOWA, KORPAKIEWICZOWNA, KORPAKOWA, KORPAKOWNA, KORPOKIEWICZOWNA – можливо, від укр. ім. Карп/Karp, що найімовірніше походить з гр. особової назви Karpos і озн. "плід, користь", łac. Karpus; ц.-сл. Карп, укр. Карп, Карпо. Фіксується здебільшого серед християн східного обряду. Існують інші видапелятивні версії походження цих прізвищ.

KOSMALEWICZ, KOSMALEWICZOWA, KOSMALEWICZOWNA, KOSMALOWA, KOZMALEWICZOWNA – ім. Косма/Kosma, що з гр. Kosmas від kosmos озн. "світ, всесвіт, порядок", łac. Cosmas, ц.-сл. Косма, Козьма, Кузьма.

KRYSZOWA – ім. на Krzy- або Kry-: 1) ім. Krzysztof з гр. Christophoros, що від Christos i phero озн. "Христос" і "нести", лат. Christophorus. Повна форма імені Krzysztofor фіксується з XIII ст., а вже з XVI ст. – скорочена форма Krzysztof; 2) ім. Kryspin від лат. ос. назви Crispinus, а це від Crispus "кучерявий". У Польщі фіксується з XIII ст. 3) ім. Krystyn з лат. Christinus, що з гр. озн. "месія", лат. christinus "той, хто визнає Христа". У Польщі фіксується з XI ст.

ЛЕВCZYŃSKI – можливо, походить від ім. Глеб/Hleb або ім. Lebbert: 1) схслов. ім. Глеб/Hleb (деякі мовознавці вважають, що ім'я походить із скандинавської мови, інші обстоюють слов'янську версію походження); 2) ім. Lebbert від лат. ос. назви Libertus "визволений".

ŁUKACZEWICZ, ŁUKASIEWICZ, ŁUKASZEWICZ, ŁUKASZOWICZ – від ім. Łukasz, походження якого не з'ясоване. Можливо ім'я є пестивою формою лат. ім. Lukanus або ім. Lucius, з гр. закінченням -as. У Польщі фіксується з XIII ст.

MACIEJOWSKI, MACIEIOWSKI, MACIEOSKI, MATWIOWA, MAĆKAŁO, MACKIEWICZOWA, MACKIEWICZOWNA, MACULSKI, MASKIEWICZ – можливо, від ім. Maciej (прізвище MATWIOWA походить від укр. форми Матвій, MASKIEWICZ – укр. форми Масько), що зі староєврейського озн. "дар Ягве", гр. Matthias, Matthaios, лат. Matthias, Matthaeus, ц.-сл. Матей. укр. Матвій.

MAKAREWICZOWNA – укр. ім. Макар/Makar (пол. Mękarz), з гр. makarios озн. "щасливий", гр. Makarios, лат. Macarius, ц.-сл. Макарий, укр. Макар.

MARTINKIEWICZ, MARTYNAK, MARTYKIEWICZOWA, можливо також MARCISZKOW – ім. Marcin (укр. Мартин), з лат. Martinus, утворене від назви рисмського божества

Mars; гр. Martinos; ц.-сл. Мартин; укр. Мартин.

MAXIMOWICZ, MAXYMOWICZ – ім. Максим/Maksym з лат. ос. назви Maximus (лат. maximus – вищий ступінь порівняння прикметника magnus “великий”). У Польщі фіксується з XIV ст.

MELCHER, MELZER – ім. Melchior від давьоєвр. melki-or “цар (Бог) – моє світло”; нім. Melchior. У Польщі фіксується з XIV ст.

MICHOŁOWSKI – схслов. варіант Михол, що пох. від ім. Михаил, Михайло (пол. Michał) від давьоєвр. mikhael “хто як Бог (рівний Богові)”; гр. Michael; лат. Michael; ц.-сл. Михаил.

MIELNIKIEWICZ, MIELNIKOWICZ, MIELNIKOWICZOWNA – можливо, від ім. Мелентій/Melentij з гр. Meletios (гр. melete “старанність, дбайливість”), лат. Meletius, ц.-сл. Мелетий, укр. Мелентій. Ім›я особливо поширене серед християн східного обряду.

MITRACH – можливо, від ім. Дмитрий або ім. Митрофан/Mitrofan: 1) ім. Дмитрий (пол. Demetriusz), прикметник від назви грецької богині, лат. Demetrius; 2) ц.-сл. ім. Митрофан/Mitrofan з гр. mater «мати» і phalno «з'являтися», ц.-сл. Митрофан. Ім'я використовується серед християн східного обряду.

MYK, NIKLEWICZOWA, KOLAKIEWICZ – можливо, походять від укр. ім. Микола/ Mykola та ц.-сл. Николай/Nikolaj (пор. пол. Mikołaj), з гр. Nicolaos, діал. Nicolas: nike “перемога” і laos “народ, люди, вояки”, лат. Nicolaus, ц.-сл. Никола, Николай, укр. Миколай, Микола. У Польщі фіксується з XII ст.

NAZAREWICZ – ім. Назар/Nazar (пол. Nazariusz), з гр. Nasarios “той, хто походить з Назарету” (Malec 1995: 96) або давньоєвр. “він присвятив себе Богові” (Мельничук 2003: 29), лат. Nazarius, ц.-сл. Назарий, укр. Назар. У Польщі рідко траплялося з XV ст. у вигляді Nazar.

PACHLEWICZ – можливо пох. від ім. Paweł або ім. Pakosław: 1) ім. Paweł (див. нище); 2) ім. Pakosław, що не належить до християнських.

PACHUCIAK – ім. Pachucy, з гр. pafnoutios, що запозичене з копт. і озн. “слуга Бога”; лат. Paphnutius.

PAŃKIEWICZ, PANKIEWICZ, PAŃKIEWICZOWA, PANKIEWICZOWA, PANKIEWICZOWNA, PAŃKIEWICZOWNA – від 1) укр. нар. Панько/Pańko ← ім. Пантелеймон (пол. Pantaleon), з гр. Panteleimon “всемилостивий”; 2) ім. Pankracy з гр. Pankratis: pan “все, весь” і kratis “сильний”; лат. Pancratius. У Польщі фіксуться з XIII ст. у формах Pankrac, Pangrac, Pankrat.

PAWEŁSZCZUKOWA, PAWEŁCZUKOWNA, PAWLIKIEWICZ, PAULIKIEWICZ, PAWLISZESKI, PAWŁOWA – ім. Paweł, з лат. paulus озн. “малий”. У Польщі фіксується з XII ст.

PETRUSZKIEWICZ, PIETRUSZKIEWICZ, PETRYŃSKI, PIETRYSZOWA – ім. Петро/Petro (пол. Piotr), з гр. Petros: гр. petra “скеля”, лат. Petrus, ц.-сл. Петр, укр. Петро.

PIECHOWICZ, PIECHOWICZOWA, PIECHOWICZOWNA – походять від імен на Pie-, наприклад варіанту Pietr (від Piotr), Pielgrzym, і на Pio-, як Piotr: 1) ім. Piotr (див. вище); 2) ім. Pielgrzym (див. нище).

PIELECH – можливо від ім. Pielgrzym з лат. ос. назви Peregrinus від лат. peregrinus "чужий, іноземець", потім отримало значення "паломник", лат. pelegrinus, нім. piligrin, piligrim, старочес. Pelhrim. Ім›я в лат. формі фіксується в Польщі з XII ст., а в сполонізованому вигляді – з XIV ст.

PILAWSKI – ім. Piłat/Pilat з лат. Pilatus (лат. pilatus від pilare "волосатий" або від pilare "озброєний списом").

PROKISZ, PROKISZOWNA – від ім. Прокіп/Prokip (пол. Prokop), з гр. Prokopios prokope – "прогрес"; лат. Procopius, ц.-сл. Прокопий, укр. Прокіп.

ROMANKIEWICZ, ROMANOWICZ – ім. Роман/Roman, з лат. Romanus від етнічної назви Romanus "римлянин". У Польщі ім'я відоме із Середньовіччя, особливо на руських землях.

SAWCZAK, SAWKA, SAWKOWNA, SZAWCZAK – укр. ім. Сава, народне Савка/Sawka (пол. Saba) з арам. Saba, гр. Sabas, Sabbas, лат. Sabas, ц.-сл. Савва, укр. Сава, Савка. Ім'я фіксується переважно серед християн східного обряду.

SISKA – можливо, від ц.-сл. ім. Сисой, Сиса/Sisa з давньоєвр. sisi – "шостий". Ім›я фіксується переважно у християн східного обряду.

SOZAŃSKA – ім. Sozon (ц.-сл. Созонт, укр. Созон,) з гр. Sodzon "той, який рятує". Ім'я фіксується серед християн східного обряду.

STACHNIEWICZ – від ім. на Sta-, напр. Stanisław або ім. Eustachy (укр. скор. Стах): 1) ім. Stanisław (див. нище); 2) ім. Eustachy з гр. Eustachyos, Eustachys: eu "добре" і stachys "плідний", укр. Євстрахій, скор. Стахій, Стах. У Польщі фіксується з XIII ст.

STANKIEWICZ, STAŃKIEWICZOWNA – від ім. на Sta-: 1) ім. Stanisław (див. нище), ім. Stanimir – не належить до християнських.

STASIENIEWICZ, STASINIEWICZ, STASIOW, STASOWSKI, STASZKIEWICZ, STRASIER – від імен на Sta-, наприклад, ім. Stanisław – старопольське ім›я, що озн. "нехай стане славним" від stani "стань" і sław "славити".

SUPRONOWICZ, SUPRONOWICZOWNA, SUPROWICZ, SUPROWICZOWA, SOPROWICZ, SUPRUNOWICZ, SZUPROWICZ, SZUPROWICZOWNA, ZUPROWICZOWNA – ім. Супрун/Suprun, з гр. Sophronios: sophron – "розсудливий, розважливий", лат. Sophronius, ц.-сл. Софроний, укр. Сопрон, Супрун, Супронь, Софрон. Ім›я вживається переважно серед христ. сх. обряду.

SZANDROWSKI, SZANDROWSKA, SZANDROSKI, SZANDROSKA, SZANDUROWSKI – можливо, від ім. Aleksander з гр. Aleksandros (alekso "відганяти, охороняти перед чимось" і aner, andros "чоловік, людина", лат. Aleksander.

STEFIKOWICZOWA, STECZYKOWNA, SZCZEPANOWICZ, SZCZEPANOWA, SZCZEPANOWICZOWA, SZCZEPANOWICZOWNA, SZCEPANOWICZ, SZCEPANOWICZOWNA, SZCEPANOWICZOWA, SCZEPANOWICZOWA, SCZEPANOWICZOWNA, можливо також SZCZEPAJŁOWA – ім. Szczepan (*Stefikowiczow*a від варіанту Stefan, *Steczykown*a від укр. нар. Стецько/Stećko) з гр. Stefanos озн. "вінок", лат. Stephanus, ц.-сл. Стефан, Степан, укр. Степан, Стефан, пестливе Стецько.

SZYMANKOWA, SZYMCZAK, SZYMCZAKIEWICZ можливо також SZYMANSKI, SZYMAŃSKI, SZYMAŃSKA – ім. Szymon (з давньоєвр. Simon): sama "слухати" і пестливий формант –on, гр. Simeon, лат. Simon i Simeon,

SENKOW – від української пестливої форми Сенько/Seńko, що утворилася від ім. Семен/ Semen (пол. Szymon); ц.-сл. Симон, Симеон, укр. Семен. За К. Римутом, прізвища на Sień-, Seń- в минулому були пов'язані здебільшого з територією "східних кресів". Пестлива укр. форма Сенько рідше творилася від христ. імен грецького походження Арсен і Ксенофонт, що набули популярсності серед християн східного обряду.

TOBAS – ім. Tobiasz, що з давньоєвр. озн. "Ягве є добрий", лат. Tobias. У Польщі ім'я вживається з XIII ст.

TOMASZEWICZ – ім. Tomasz, що з арам. озн. "близнюк"; гр. Thomas; лат. Thomas. У Польщі фіксується з XII ст.

TYMCZAK – нар. укр. форма Тимко/Tymko від ім. Тимофій (пол. ім. Tymoteusz) з гр. Timotheos: timo "честь" і theos "Бог", лат. Timotheus. У Польщі фіксується із Середньовіччя.

URBANOWICZ, URBANOWICZOWA, URBANOWICZOWNA – ім. Urban, лат. ос. назва Urbanus "міський, римський, житель міста".

WACLAWSKI, WIĘCKOWICZ, WIĘCKOWICZOWA, WIĘCKOWICZOWNA, WIENCKOWICZ, WIĘNCKOWICZ, WIĘCZKOWICZ, WIĘCZKOWICZOWNA, WIENCKOWICOWNA – можливо, від ім. Więcesław (варіанти Więcław, Wacław) – ім'я слов'янського походження, що означає "більше славити", лат. Venceslaus. Форма Wacław утворилася під впливом чеського ім›я Vaclav ← Vęceslau. У Польщі фіксується з XII ст. Ім'я каноназоване разом з його носієм, святим чеським князем Вацлавом.

WAWRZYKIEWICZ, WAWRZYNIEC – ім. Wawrzyniec з лат. Laurentius, утворене від етнічної назви Laurens: Laurentum – назва античної провінції в центрі Італії), гр. Lavrentios, старочес. Vavrinec, Vavrenec, Vavrenc. У Польщі фіксується з XIII ст.

WASELKIEWICZ – укр. ім. Василь (пол. Bazyli) з гр. Basileos "царський", Basileus "цар", лат. Basilious, Basileus, ц.-сл. Василий, Василь, укр. Василій, Василь.

WITKOWICZ, WITKOWSKI, WITKOWSKA – можливо, від ім. Wit або ім. Witold: 1) ім. Wit від лат. ос. назви Vitus з нез'ясованою етимологією; 2) ім. Witold має литовське походження і не належить до християнських.

WOJEKOWICZ – від імен Wojciech або Wojsław: 1) ім. Wojciech (див нище); 2) ім. Wojsław – ім›я, що не належить до християнських.

WÓYTOWICZ, WOYTOWICZ, WOYTOWICZOWA, WOYTOWICZOWNA, WÓYTOWICZOWNA, WOITOWICZ WUYTOWICZ, WOYTOWICZOWA, WUYTYK, WOYCIKOWSKI – можливо, від ім. Wojciech – слов'янське ім'я, що озн. "воїн, який тішить", чес. Wojtech. У Польщі фіксується з XIII ст.

ZACHAR – ім. Захар/Zachar (пол. Zacharz або Zachariasz) з давньоєвр. озн. "Ягве пам'ятає", гр. Zacharias, лат. Zacharias, ц.-сл. Захария, укр. Захар. У Польщі фіксується з XII ст.

ZAFAŁ – можливо, походить від ім. Zefiryn, з гр. Zephyros "грецький бог західного вітру", лат. Zephyrinus.

ZYGLEWICZ, ZYGLEWICZOWNA, ZYGLEWICZOWA, ZYGLOWNA, ZIGLEWICZ – можливо, походять від ім. Zygmunt (нім. Sigismund), німецького походження, озн. sigu "перемога" і munt "охорона; той, хто охороняє".

BIBLIOGRAFIA

Bystroń 1938: Bystroń J. S. *Księga imion w Polsce używanych*, Warszawa 1938.

Bystroń 1993: Bystroń J. S. *Nazwiska polskie*, Warszawa 1993.

Cherkiewicz 2001: Cherkiewicz J. *Spis imion prawosławnych w brzmieniu polskim i staro-cerkiewno--słowiańskim*, Warszawa 2001.

Cieślikowa 1990: Cieślikowa A. *Staropolskie odapelatywne nazwy osobowe: proces onimizacji*, Wrocław 1990.

Cieślikowa 2002: Cieślikowa A. *Rozwiązanie licznych zagadek staropolskiej antroponimii*, Kraków 2002.

Gala 1993: Gala S. *Apelatywno-antroponimiczne struktury z sufiksem –ajło*. W: *Acta Universitatis Lodziensis*, Folia Linguistica 27, Łódź 1993, s. 77–85.

Karaś 1956: Karaś M. *O staropolskich imionach dwuczłonowych zachowanych w nazwach odmiejscowych*. W: *Onomastica*, II/1956, s. 260–281.

Malec 1994: Malec M. *Imiona chrześcijańskie o rodowodzie słowiańskim w Polsce*. W: *Studia historycznojęzykowe I*. Red. M. Kucała i Z. Krążyńska, Kraków 1994, s. 65–71.

Malec 1994a: Malec M. *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków 1994.

Malec 1995: Malec M. *Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego*. Opr. M. Malec, Kraków 1995.

Mecherzyński 1833: Mecherzyński K. *Historya języka łacińskiego w Polsce*, Kraków 1833.

Rymut 1999: Rymut K. *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*, T. 1, Kraków 1999.

Rymut 2001: Rymut K. *Nazwiska Polaków: słownik historyczno-etymologiczny*, T. 2, Kraków 2001.

Rymut 1991: Rymut K. *Nazwiska Polaków*, Wrocław 1991.

Rzetelska-Feleszko 2005: *Polskie nazwy własne: encyklopedia*. Red. E. Rzetelska-Feleszko, Kraków 2005.

Taszycki 1965: *Słownik staropolskich nazw osobowych*. Red. W. Taszycki, Wrocław 1965.

Taszycki 1973: Taszycki W. *Onomastyka i historia języka polskiego*, Wrocław 1973.

Wolnicz-Pawłowska 1998: Wolnicz-Pawłowska E., Szulowska W. *Antroponimia Polska na Kresach południowo-wschodnich XV–XIX wiek*, Warszawa 1998.

Вирста 2010: Вирста Н. *Прізвища Покуття, омонімні з суфіксальними варіантами чоловічих християнських імен*. W: *Наукові записки*, Випуск 89 (3), Кіровоград 2010, с. 400–408.

Грицак www: Грицак Я. *„Яких-то князів були столиці в Києві?“: до конструювання історичної пам'яті галицьких* українців у 1830–1930-ті роки*; http://www.franko.lviv.ua/Subdivisions/um/um6/Statti/5-HRYTSAK%20Yaroslav.htm* (dostęp: 10.04.2013).

Діяння www: *Діяння освяченого Помісного Собору Української Православної Церкви Київського патріархату „Про канонізацію благовірного великого князя київського Ярослава Мудрого (983–1054 рр.)”*; *http://risu.org.ua/ua/index/resourses/church_doc/uockp_doc/34661/* (dostęp: 02.05.2013).

Мельничук 2003: *Етимологічний словник української мови у 7-ми томах*. Гол. ред. О. Мельничук, Т. 4, Київ 2003.

Никонов 1984: Никонов В. *Им'я и общество*, Москва 1984.

Редько 1968: Редько Ю. *Довідник українських прізвищ*, Київ 1968.

Роспонд 1965: Роспонд С. *Структура и классификация древновосточнословянских антропонимов (имена). – Вопросы языкознания XIV*, 3/1965.

Скрипник 1996: Скрипник Л., Дзятківська Н. *Власні імена людей*, Київ 1996.

Чучка 2005: Чучка П. *Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник,* Львів 2005.

Шевельов 2002: Шевельов Ю. *Історична фонологія української мови. Переклад з англійського видання Сергія Вакуленка та Андрія Даниленка* (Shevelov G. Y. *A Historical Phonology of the Ukrainian Language.* Heidelberg, 1979), Харків 2002.

.